

Türkiye'de Göçmen Girişimciliğinin Akademik Araştırmalarda Konumlanışına Dair Tespit ve Öneriler¹

Merve PAÇACI*

ÖZ

Amaç: Bu çalışma Türkiye'de yapılmış saha araştırmalarından yola çıkarak göçmen girişimciliğinin sosyal bilimler alanında konumlanışına dair birtakım tespitler ve öneriler ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Makalede 63 saha araştırması belirlenen temalar ekseninde nicel içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir.

Bulgular: Makalede "çalışılan göçmen grubu", "kavramsal açıklık", "tarihsel dağılım", "araştırma yöntemi", "mekânsal görünüm" ve "toplumsal cinsiyet" olmak üzere 6 tema belirlenmiştir. Temalar bazında yapılan analiz sonucunda araştırmaların belli noktalarda yoğunlaştıkları, bazı noktaları da dışarıda bıraktıkları anlaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Göçmen girişimciliği üzerine yapılan araştırmalar mevcut literatüre önemli bir birikim sağlamıştır. Ancak yeni araştırmaların konunun daha öncekilerden farklı yönlerine odaklanması literatüre daha özgün bir katkı sağlayacaktır.

Özgün Değer: Göçmen girişimciliği alanında yapılmış saha araştırmalarını farklı temalar ekseninde analiz eden bu makale, araştırmaların dışarıda bıraktığı, sınırlı ya da eksik yönlerine dikkat çekmesi ve yeni araştırmalara yol göstermesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Göçmen Girişimciliği, Mülteci Girişimciliği, Suriyeli Girişimciler

Evaluations and Suggestions on the Positioning of Immigrant Entrepreneurship Adventure in Academic Research in Türkiye

ABSTRACT

Purpose: This study based on field research conducted in Türkiye aims to present some findings and suggestions regarding the positioning of immigrant entrepreneurship in the field of social sciences

Method: In the article, 63 field studies were evaluated through quantitative content analysis on the axis of determined themes.

Findings: Six themes were determined in the article: "immigrant group studied", "conceptual clarity", "historical distribution", "research method", "spatial appearance" and "gender". As a result of the analysis made on the basis of themes, it was seen that the studies concentrated on certain points and left out some points.

Conclusion and Recommendations: Research on immigrant entrepreneurship has contributed significantly to the existing literature. However, new research focusing on different aspects than previous studies will provide a more original contribution to the literature.

Originality: This article, which analyzes field studies conducted in the field of immigrant entrepreneurship on different themes, is significant in terms of drawing attention to the limited or missing aspects that the studies have left out and guiding new research.

Keywords: Immigrant, Entrepreneurship, Immigrant Entrepreneurship, Refugee Entrepreneurship, Syrian entrepreneurs

¹ Bu makale 16-17 Aralık 2023 tarihlerinde düzenlenmiş olan 8. Uluslararası CEO (İletişim, Ekonomi, Organizasyon) Sosyal Bilimler Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulan "Türkiye'de Yeni Bir Deneyim Olarak Göçmen Girişimciliği Serüveni" başlıklı metnin genişletilmiş halidir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Eğirdir Meslek Yüksekokulu Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, mervepacaci@isparta.edu.tr, (ORCID: 0000-0001-8423-5920).

1. Giriş

Türkiye, özellikle 1990'lı yıllarla birlikte giderek artan ve çeşitlenen göç hareketleri ile karşı karşıya kalan ve günümüzde 'göçler ülkesi' olarak görülen bir ülke konumundadır (Körükmez ve Südaş, 2015). Türkiye'nin göç deneyimine ilişkin görece yeni olan deneyim ise göçmenlerin kalıcılıklarına ve toplumsal uyumlarına yönelik tartışmalardır (Erdoğan, 2015; Koyuncu, 2016; Yüksel ve Aydemir, 2020; Erdoğan, 2020). Göç edilen ülkede toplumsal uyum ve birlikte yaşamın önemli göstergelerinden biri ise göçmenlerin ekonomik yaşama girişimcilik faaliyetleri ile katılmalarıdır. Göçmenlerin geçimlerini sağlamak ve refah düzeylerini arttırmak için kurdukları işletmeler onların söz konusu toplumla olan uyumlarını arttırmaktadır (Koyuncu, 2020). Uyum ile bağlantılı olarak göçmenlerin bir girişim faaliyetinde bulunmalarının yeni iş olanakları yaratarak, istihdama ve yerel ekonominin gelişimine ciddi bir katkı sağladıkları da söylenebilir. Ayrıca göçmen girişimciler kendi ülkelerindeki ticari bağlantılar vasıtasıyla uluslararası ticareti teşvik edebilir. Böylece Türkiye'nin küresel pazardaki konumunu da güçlendirmede önemli rol oynar (Çatalakaya, 2018).

Göçmen girişimciliği, ekonomik ve sosyolojik boyutlarının anlaşılması için hem dünya genelinde hem de Türkiye'de irdelenmesi gereken konular arasındadır (Nas ve Çolak, 2020: 69; Yıldırım ve Yüksekbilgili, 2021). Bu kapsamda öncelikle göçmen girişimciliği ve ilintili olduğu kavramlara kısaca değinmek yerinde olacaktır. Birleşmiş Milletlere göre göçmen, normalde yaşadığı ülkeden başka bir ülkeye taşınan ve en az 12 ay boyunca o ülkede yaşayan birey olarak tanımlanmaktadır (Castles ve Miller, 2009). Girişimciliğin ne olduğu noktasında ise net bir tanım yoktur; ancak çoğu zaman ilgili alan yazında girişimcilik serbest meslek, esnafılık, kendi işini kurma veya mevcut bir işi geliştirip daha iyi bir konuma getirme olarak tanımlanmaktadır (Fong, Busch, Armour, Heffron, ve Chanmugam, 2008). İki kavramın ortaklaştığı bir tanım olarak göçmen girişimciliği ise basit haliyle "doğdukları ülkeden en az bir yıl süre ile başka bir yere yerleşen göçmenlerin ev sahibi ülkede girişimde bulunmaları"dır (Subanova, 2013: 17). Diğer bir ifadeyle, göç olgusunun ekonomik yansıması olan göçmen girişimciliği kavramı, göçmenlerin hayatta kalma motivasyonu ile ev sahibi ülkede kendi işini kurarak ekonomik faaliyete katılmaları olarak tanımlanabilir (Kayalar ve Yıldız, 2017: 56).

Göçmenlerin girişimciliğine ilişkin yapılmış çalışmalara bakıldığında ise mülteci girişimciliği, sığınmacı girişimciliği, azınlık girişimciliği, etnik girişimcilik ve di-

aspora girişimciliği gibi göçmenlerin farklılaşan hukuksal ve toplumsal statüleri ile bağlantılı tanımlamalar olduğu da görülmektedir. Mülteci ve sığınmacı girişimciliği, göçmenlerin ülkelerinden savaş, doğal afet vb. zorunlu nedenlerle göç ettiklerine ve göç ettikleri ülkede girişimcilik deneyimlerinin bu zorunluluk ekseninde şekillenmesine işaret eden kavramlardır (Fuller-Love, Lim ve Akehurst, 2006; Wauters ve Lambrecht, 2008). Azınlık girişimcilik bir ülkede çoğunluk toplumdan olmayan veya bir ülkenin vatandaşı olmasına rağmen ırk, etnik, dinî ve kültürel açıdan sayıca az olan bireylerin kurdukları faaliyetlerdir (Kayalar ve Yıldız, 2017: 57). Etnik girişimcilik, etnik veya göçmen bir grubun üyesi olan bireylerin iş sahipliğini tanımlamaktadır (Waldinger, 1986; Valdez, 2002; Volery, 2007). Diaspora girişimciliği diaspora olarak adlandırılan gruba mensup kişilerin girişimcilik faaliyetlerine denilmektedir. Dufoix (2011: 2) diaspora kavramını kendi anavatanından çeşitli nedenlerle ayrılmış olan, göç edilen ülkede uzun yıllar yaşasa da ulusal kimliğini korumak için çaba gösteren grup olarak ifade etmiştir. Bu tanımlamalara bakıldığında göçmen girişimciliği kavramının tümünü içerdiği, bu nedenle herhangi bir özel göçmen grubunun deneyimi ile ilgili değilse, bu kavramın çatı bir kavram olarak kullanılabileceği söylenebilir. Buradan yola çıkarak bu makalede göçmen girişimciliği kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

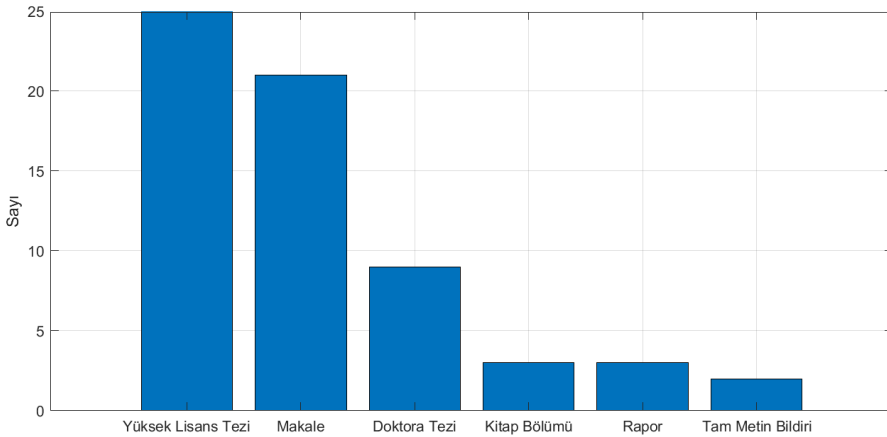
Göçmen girişimciliği uluslararası literatürde oldukça uzun bir zamandır yer bulan (Light, 1984; Min ve Bozorgmehr, 2000; Mustafa ve Chen, 2010) bir konu olmasına rağmen Türkiye’de görece daha yeni bir deneyime karşılık geldiği söylenebilir. Özellikle 2011 yılından itibaren Suriyelilerin kitlesel göçü sonrasında artan bir biçimde girişimcilik faaliyetlerine katılmaları, söz konusu ilginin artmasında önemli bir yere sahiptir (bkz. Şekil 3). Nitekim bu durum konunun ekonomi, işletme, sosyoloji, turizm işletmeciliği, siyaset bilimi ve kamu yönetimi gibi sosyal bilimlerin ilgi alanına girmesini de hızlandıran bir etki yaratmıştır (bkz. Çakırer Özservet ve Yurtsever, 2017; Yıldız, 2017; Dengiz, 2018; Alrawadieh vd., 2018; Kılıç, 2019; Türker, 2020; Ateş, 2021; Kachkar, 2021; Arabo, 2023).

Yapılmış olan çalışmalardan yola çıkarak şekillenen bu makalenin temel amacı, Türkiye eksenli göçmen girişimciliği alanının geçmişini, bugününü ve geleceğini bilmek için akademik topluluk üzerindeki yayın etkisine dayalı olarak yapılmış saha çalışmalarını değerlendirmektir. Ayrıca, bu çalışma, Türkiye’de bulunan göçmenlerin girişimcilik faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmak isteyen araştırmacılar için bir referans kaynağı olarak hizmet edebilir.

2. Yöntem

Türkiye'deki göçmen girişimciliğini konu edinen ve saha araştırmasına dayanan çalışmaların değerlendirmeye tabi tutulduğu makale kapsamında 63 araştırma metni (makale, tez, kitap bölümü, rapor ve bildiri) incelenmiştir. Konuyla ilgili yeni araştırma yapacak bilim insanlarına yol gösterici olması bakımından sadece saha çalışması olanlar dâhil edilmiştir. İlgili çalışmalara ulaşılrken Web of Science, Google Akademik, ULAKBİM ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanlarından yararlanılmış, erişime açık olan çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın evrenini Türkiye'ye uluslararası göçle gelen göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerine ilişkin yapılmış olan ve saha araştırmasına dayanan tüm çalışmalar oluşturmaktadır. Örnekleme ise bu şartları sağlayan ve erişilebilen 63 çalışmaya karşılık gelmektedir. Bu çalışmaların 25'i yüksek lisans tezi, 21'i makale, 9'u doktora tezi, 3'ü rapor, 3'ü kitap bölümü ve 2'si tam metin bildiridir (Şekil-1). Bahsedilen rakamların makalenin yayınlanma aşamasına kadar olan süreçte geçerli olduğu ve o dönemde erişilebilir olan çalışmaları içerdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Veri tabanlarının dâima güncellenmesinin bir sonucu olarak zaman içerisinde farklılık gösterebilecektir.

Şekil 1. Araştırma Türü

Söz edilen çalışmaların analizinde nicel içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Ele alınan ögenin nesnel, sistematik ve nicel yollardan betimlenmesi olarak da tanımlanabilecek nicel içerik analizi, herhangi bir metin içinde yer alan temel

öğelerin sınıflandırılmasını ve içeriğin yorumlanmasında nicel öğelerden yararlanılmasını sağlamaktadır (Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021: 183).

Nicel içerik analizi sürecinde ilk olarak literatür taraması yapılmış, saha araştırmasına dayalı 63 çalışmaya ulaşılmıştır. İkinci aşamada temel öğelerin sınıflandırılması sonucunda 6 tema oluşturulmuştur. Temalar, yapılmış araştırmalar incelendikten sonra, yazar tarafından başka araştırmalara yol gösterici olabileceği noktasından hareketle belirlenmiştir. Bunlardan ilki, çalışılan göçmen grubudur. Bu tema ekseninde araştırmaya dâhil edilen göçmen grupları uyrukları temelinde ele alınmıştır. İkinci tema, araştırmaların başlıklarında kullanılan ve çalışılan grubun tanımlanmasına yönelik olan hukuksal statülere yönelik kavramsal açıklık temasıdır. Üçüncü tema, araştırmaların yapıldığı yılların tarihsel dağılımına; dördüncü tema da araştırmaların benimsediği yöntemle ilişkindir. Beşinci tema, araştırmaların hangi kentlerde yapıldığına dair bir sınıflandırmayı içeren mekânsal görünümü konu edinmektedir. Altıncı ve sonuncu temada ise araştırmalara dâhil edilen göçmenlerin toplumsal cinsiyet temelinde nasıl farklılaştığı ele alınmıştır¹.

Temaların belirlendikten sonraki üçüncü aşamada, veriler Excel programı kullanılarak analiz edilmiş ve MATLAB programıyla sayısallaştırılarak görselleştirilmiştir. Son aşamada elde edilen bulgular araştırma konusuyla bağlantılı olarak tartışılmıştır. Bu kısımda, makalenin yeni yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olması amaçladığından, veri analizi sadece istatistiksel göstergelerle sınırlanmamıştır. Bu amaç doğrultusunda istatistiksel göstergelere ek olarak göçmen girişimciliği araştırmalarının nelere odaklandıkları, neleri dışarıda bıraktıkları ya da hangi noktalarda öne çıktıkları Türkiye'nin göç deneyimi ile de ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılmış ve yeni yapılacak araştırmalara yönelik öneriler ortaya konmuştur.

3. Bulgular

Göçmen girişimciliğine yönelik saha çalışmalarına dayanan araştırma metinlerinin değerlendirilmesini temel alan bu makalede 63 çalışma incelenmiştir (EK-1). Söz konusu çalışmalardan yola çıkarak ilk olarak göçmen girişimciliğinin sosyal bilimler alanındaki konumlanışının anlaşılmasını sağlayacak 6 farklı tema

¹ Yeni araştırmacılar için yol gösterici olabilecek bir diğer tema araştırma konusudur. Ancak bazı çalışmaların girişimcilik sürecini her yönüyle ele almaları (bkz. Çakırer Özservet ve Yurtsever, 2017; Uzun, 2019; Duman, 2019; Türker, 2020, Aad, 2020; Çaha vd., 2020; İncili ve Cengiz, 2023), araştırma konusunun bir tema olarak ele alınıp analiz edilmesini zorlaştırmıştır. Bu nedenle araştırma konusu bağlamında bir tema oluşturulamamıştır.

belirlenmiştir. Belirlenen tema adları Şekil 2’de gösterilmektedir. Sonrasında ise ilgili temalara ait istatistiksel göstergeler yazar tarafından oluşturulan şekiller halinde sunulmuştur (Şekil, 3,4,5,6,7,8).

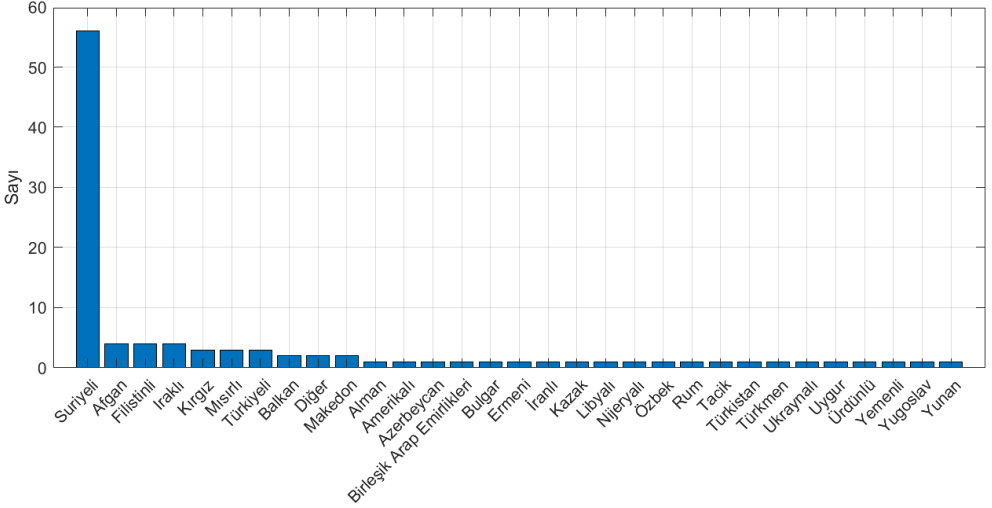
Şekil 2. Temalar

3.1. Çalışılan Göçmen Grup

Türkiye’deki göçmen nüfusun istatistiksel dağılımına bakıldığında 3 milyon 151 bin 915 rakamı ile ‘geçici korunan’ statüsündeki Suriyelilerin en yoğun göçmen grubunu oluşturduğu görülmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı Geçici Koruma İstatistikleri, 2024). Suriyelileri 13 bin 68 kişi ile Afganistanlılar, 2 bin 776 kişi ile Iraklılar, bin 416 kişi ile İranlılar, bin 757 kişi ile de diğer uyruklardan kişiler ‘uluslararası koruma’ statüsünde takip etmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı Uluslararası Koruma İstatistikleri, 2023). Zorunlu göçle gelenlerin dışında TÜİK’in 2022 yılı Uluslararası Göç İstatistiklerine göre Türkiye’ye 494 bin 52 kişi göç etmiştir. Köken ülkelerine bakıldığında gelenlerin %25’i Rusya Federasyonu, %8,1’i Ukrayna, %6,5’i İran, %5,4’ü Afganistan, %4,8’i İranlıdır (TÜİK, 2023).

Göçmen girişimciliğine ilişkin yapılan çalışmaların temel aldığı gruplara bakıldığında ise oldukça farklı grupların (22 uyruk) yer aldığı görülmektedir (Şekil 3). Bu noktada göçmen girişimcilerin uyruk temelli sınıflandırılmasına yönelik bir noktaya değinmek gerekmektedir. Bu da göç literatüründe göçmenlerin bölgesel

olarak adlandırılmasıyla ilişkilidir. Örneğin göç literatüründe Bulgar göçmenleri, Yugoslav göçmenleri, Makedonya göçmenleri de Balkan göçmenleri kategorisinde yer almaktadır (Kazgan, 1983). Ancak bu analiz kapsamında Bulgar/Yugoslav/ Makedonya göçmenleri Balkan göçmenleri kategorisi içerisinde ele alınmamış, çalışmaların tanımlamalarına bağlı kalınarak ayrı ayrı yer verilmesi uygun bulunmuştur.

Şekil 3. Çalışılan Göçmen Grup

Göçmen girişimciliğine ilişkin çalışmaların uyruk temelli dağılımına bakıldığında nüfus yoğunluğuna paralel olarak Suriyelilerin en fazla çalışılan grup (56 araştırma) olması şaşırtıcı bir durum değildir. Burada bazı araştırmalarda (örn; Güngördü, 2018; Shinnar ve Nayır; 2019; Yurtseven,2022; Gülal, 2023) Suriyeliler ile birlikte karşılaştırmalı başka göçmen grupların da aynı çalışmada yer aldığı altını çizmek gerekmektedir. Suriyelileri 4’er çalışma ile Afganistanlılar, Filistinliler ve Iraklılar, 3’er çalışma ile Kırgız göçmenleri ve Mısırlılar takip etmektedir. Bu gruplar dışındaki diğer gruplardan 12’si ise yalnızca birer çalışmaya konu olmuştur. Suriyelilerin Türkiye’deki en yoğun göçmen grubu olmasının ve girişimcilik faaliyetlerinin özellikle yaşadıkları sınır kent ve büyük şehirlerde gündelik yaşam içerisinde daha görünür hale gelmelerinin bu durum üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Çeşitli kuruluşlara göre Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de iş kurmayı başardığına dair kanıtlar giderek artmaktadır. TOBB’un (2024) 2010-2024 yılları arasında kurulan yabancı ortak sermayeli şirket rakamları bu tezi doğrular niteliktedir. Suriye’de iç savaş çıkmadan önce, yani 2011 yılı ve öncesi verilere bakıldığında Suriye sermayeli firmalar listede yer almazken; 2013 yılında kurulan 3.875 şirketin 489’u; 2014’de kurulan 4.736 şirketin 1.257’si; 2015 yılında kurulan 4.729 şirketin 1.600’ü; 2016 yılında kurulan 4.523 şirketin 1.764’ü; 2017’de 6.731 şirketin 1.202’si; 2018 yılında kurulan 13.045 şirketin 1.595’i; 2019 yılında kurulan 12.634 şirketin 747’si; 2020 yılında kurulan 10.362 şirketin 377’si; 2021 yılında kurulan 13.445 şirketin 44’si Suriyelidir.

Tablo 1. Yıllara ve Uyuşma Göre Yabancı Ortak Sermaye Oranı

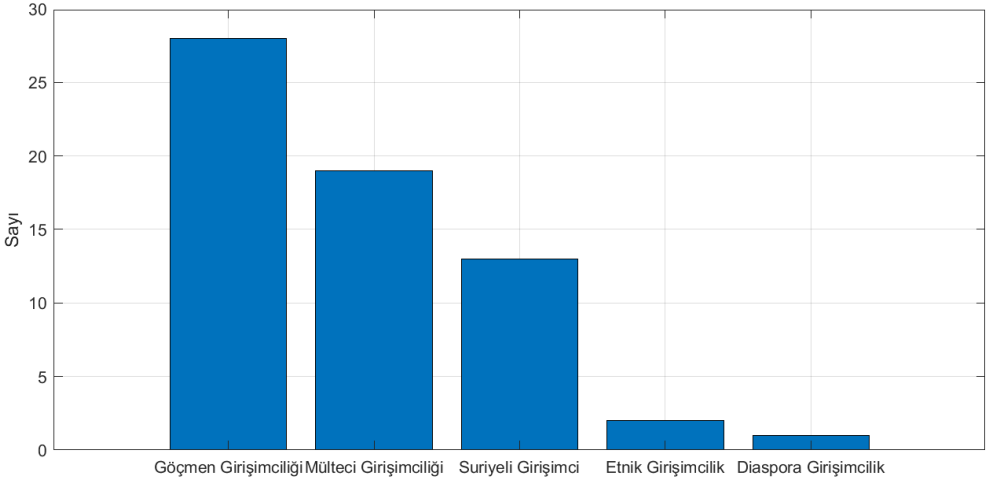
Yıl	Genel	Yabancı Ortak Sermaye Oranı	1. Ülke	2. Ülke	3. Ülke
2010	2.479	%62,58	İran	Almanya	Rusya
2011	3.575	%74,38	İran	Almanya	Azerbaycan
2012	3.703	%69,70	İran	Almanya	Azerbaycan
2013	3.875	%76,43	Suriye	Almanya	İran
2014	4.736	%53,31	Suriye	Almanya	Irak
2015	4.729	%86,24	Suriye	Almanya	Irak
2016	4.523	% 88,99	Suriye	İran	Irak
2017	6.731	%55,03	Suriye	Suudi Arabistan	İran
2018	13.045	%77,53	Suriye	Suudi Arabistan	İran
2019	12.634	%83,25	İran	Suriye	Suudi Arabistan
2020	10.362	%78,60	İran	Suriye	Irak
2021	13.445	%78,1	İran	Suriye	Ürdün
2022	20.135	%73,1	Rusya Federasyonu	İran	Suriye
2023	12.241	%80,3	İran	Rusya Federasyonu	Almanya

Kaynak: TOBB kurulan/kapanan şirket istatistiklerinden derlenmiştir. *Sıralama yapılırken, ortaklarından en az biri yurtdışında ikamet eden T.C. vatandaşı olan şirketler göz ardı edilmiştir.

Tablo-1 özellikle Suriye göçünün yoğunlaştığı dönemde (2013-2018) Suriyelilerin yabancı ortak sermaye oranında ilk sırada olduğunu göstermektedir. Öte yandan İran, Irak, Rusya Federasyonu, Almanya gibi bazı ülke vatandaşlarının da girişimcilik faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Göçmen girişimciliği üzerine çalışma planı yapan araştırmacıların bu grupta yer alan göçmenler üzerine çalışması, literatüre özgün bir katkı sağlayabilmelerinin yolunu açacaktır.

3.2. Kavramsal Açıklık

Türkiye’de göçmen girişimciliğine ilişkin yapılmış çalışmalara bakıldığında farklılaşan kavramların kullanılması dikkat çekmektedir. Türkiye’nin ulusal göç mevzuatının uluslararası hukuktan farklı olmasının da etkisiyle girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştiren kişilerin göçmen, mülteci, etnik, diaspora gibi farklılaşan kavramlarla ele alınması söz konusudur. Bir diğer yaygın kullanım da doğrudan gelen göçmen grubun uyuğuna işaret edecek şekilde Suriyeli girişimci (13 çalışma) kavramsallaştırmasıdır (Şekil 4).

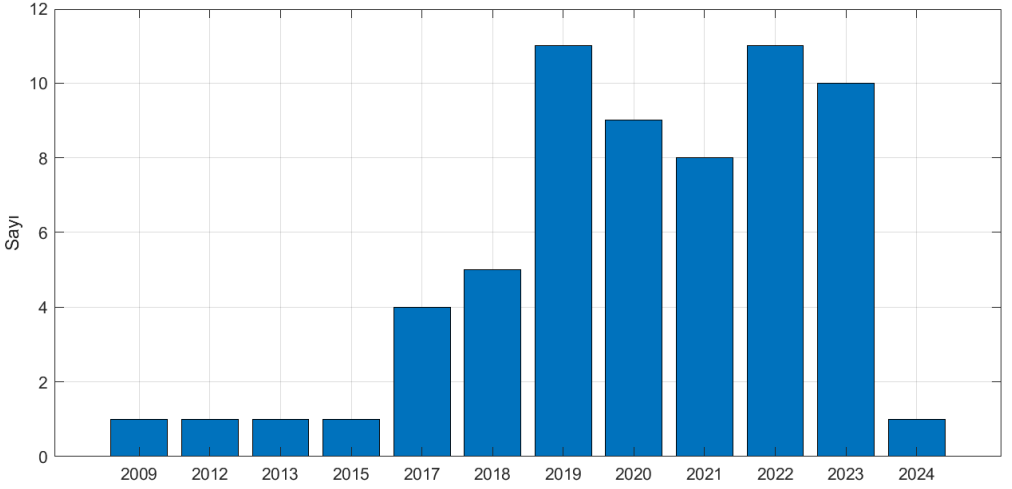
Şekil 4. Kavramsal Kullanım

Türkiye’de yapılan girişimcilik araştırmalarının çoğunlukla Suriyelilere odaklandığı görülmektedir (bkz. Şekil 3). Bu nedenle göçmen girişimciliğinin yanı sıra “Suriyeli girişimciliği” olarak da akademik çalışmalarda sıklıkla kullanılan bir kav-

ram karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda bu gruptan söz ederken hem göçmen hem mülteci hem sığınmacı hem de geçici korunan kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir (Duman, 2019; Çolak, 2019; Yılmaz, 2019; Deveciyan,2021; Tekbaş ve Karan, 2022). Türkiye, 1951 Mültecilerin Hukuki Durumlarına İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne 'coğrafi sınırlama' ilkesi ile taraf olduğundan, yalnızca Avrupa ülkelerinden gelen kişilere mülteci statüsü vermektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013, Madde 61). Bu kapsamda Suriyelileri yasal statü olarak 'geçici korunan' olarak tanımlamaktadır (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013, Madde 91). Ancak uluslararası düzlemde Suriyeliler mülteci olarak tanımlanmaktadır (UNHCR, 2024). Ulusal ve uluslararası düzenlemelerdeki söz konusu farklılığın göçmen girişimciliği faaliyetlerinin ele alındığı akademik çalışmalara da yansdığı görülmektedir. Nitekim bu makale başlıkları yapılırken de aynı durum ile karşılaşmış, sadece zorunlu göç ile gelenleri değil, diğer göçmen grupları da içermesi istendiğinden çatı bir kavram olarak 'göçmen' kavramı tercih edilmiştir. Öte yandan akademik araştırmalarda yasal statülerin farklı kullanılması, göçmenlerin sahip oldukları haklar bağlamında farklılaşan dinamiklerin gözden kaçırılması temelinde riskli olabilecektir. Bu nedenle çalışmaların başlıklarında söz konusu grup farklı bir kavram ile tanımlanmak istense de yasal statünün göç ile gelenlerin gündelik yaşamları üzerindeki bağlayıcılığı unutulmamalıdır. Yeni yapılacak göçmen girişimciliği araştırmalarında da faaliyetler değerlendirilirken göçmen, sığınmacı, geçici korunan ve mülteci tanımlamalarının hukuksal kazanımlarının farklı olduğu göz önünde bulundurularak analizler yapılmalıdır.

3.3. Tarihsel Dağılım

Türkiye Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana farklı göçmenlik kategorilerinde (muhacir/mübadil/sığınmacı/mülteci vb.) yer alan kişilerin göçü ile karşı karşıya kalmıştır. Bu eksende uzun bir tarihselliğe sahip bir ülke olduğu söylenebilir. Şekil 5, farklı göçmen gruplarının girişimcilik faaliyetlerine yönelik yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımını göstermektedir.

Şekil 5. Yıllara Göre Dağılımı

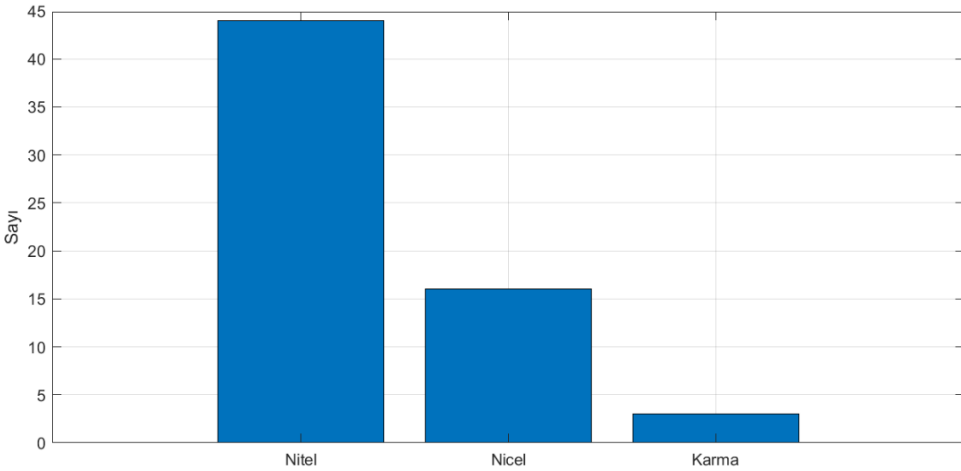
Göçmen girişimciliğine yönelik saha araştırması olarak literatürde ulaşılabilen en erken tarihli kaynak 2009 yılına aittir. Uzun yıllardır göçmenlerle karşı karşıya kalan Türkiye için göçmen girişimciliği konusunun yeni dikkat çekmeye başlayan bir araştırma alanı olarak şekillendiği söylenebilir. Yıllara göre dağılımda dikkat çeken bir diğer nokta yapılan çalışmaların 2017 yılı itibarıyla önemli oranda artmasıdır. Bu durum özellikle Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki kalıcılık eğilimlerinin artması ile açıklanabilir.

Türkiye’de kayıt altına alınmış geçici koruma statüsündeki Suriyeli sayısı 2024 yılı itibarıyla 3 milyon 151 bin 915 kişidir. Suriyelilerin savaş sona erdiğinde ülkelerine dönüp dönmeyecekleri konusu tartışmalıdır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de farklı sektörlerde başlattıkları girişimcilik faaliyetleri ve oluşturdukları ekonomik potansiyel, ev sahibi toplumla uyum ve kalıcılık eğilimleri bakımından önemlidir (Erdoğan, 2015; Erdoğan, 2020; Tokyay, 2019). Vesek (2021: 403)’in İzmir’deki Suriyeli göçmenlerle yaptığı çalışması da kalıcılığı destekler niteliktedir. Araştırmada Suriyelilerin ülkelerinden getirdikleri ekonomik sermayeyle Türkiye’de yatırımda bulunarak birçok sektörde mesleklerini icra etmek için işletme kurması ve işini büyütmesi ile birlikte Türkiye’de kalma eğiliminde artış olduğu görülmüştür. Aynı şekilde Atasü (2019) ve Şimşek (2020) de göçmenlerin girişimciliğinin topluma uyum için bir araç olduğunun altını çizmiştir. Bu eksenle yapılacak araştırmalar

için göçmen girişimciliği ve toplumsal uyum temalı konular yeni bir araştırma alanı olarak düşünülebilir.

3.4. Çalışmaların Araştırma Yöntemi

Göçmen girişimciliğine yönelik yapılmış olan çalışmaları teorik ve uygulamalı olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Konuyu teorik/kavramsal/kuramsal bağlamda ele alan çalışmalar Türkiye’de göçmen girişimciliğini yeni bir deneyim olarak ele almakta ve mevcut arka planın Türkiye deneyiminde uygulanabilirliğini tartışmaya açmaktadır (örn. Karan, 2019; Pehlivan ve Karaatlı, 2020; Akın ve Reyhanoğlu, 2022). Ancak bu çalışma saha araştırmalarına yönelik bir analizi amaçladığından sınırlı sayıda da olsa burada bu teorik çalışmalara yer verilmemiştir. Nitekim Türkiye’deki göçmen girişimciliği faaliyetleri üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla saha/alan çalışmasına dayalı uygulamalı çalışmalardır (Şekil 6).

Şekil 6. Araştırma Yöntemi

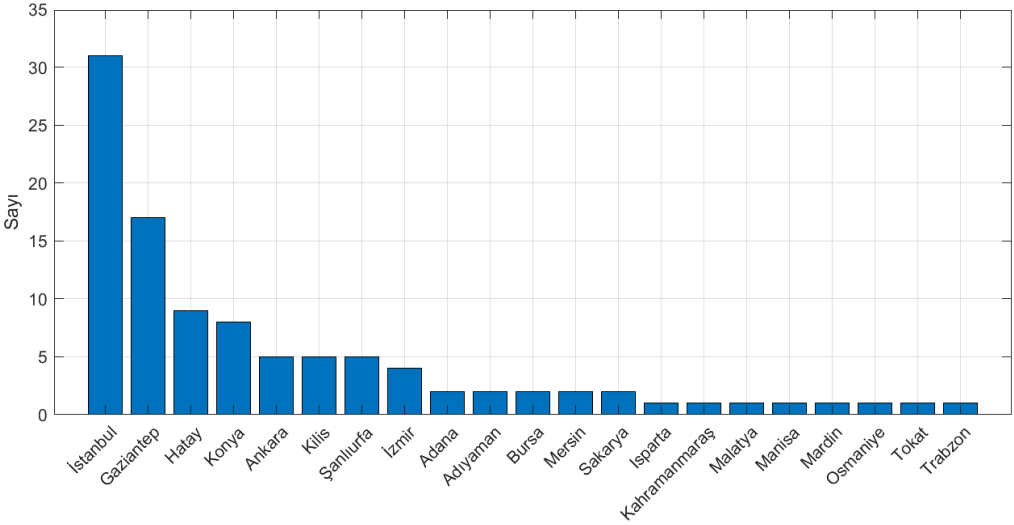
Yapılan araştırmalar araştırma yöntemi bakımından incelendiğinde ise çok büyük bir çoğunluğunun nitel araştırma yöntemi (44 çalışma) kapsamında yapıldığı görülmektedir (bkz. Alrawadieh, Karayılan ve Çetin, 2018; Kılıç, 2019; Göncü, 2019; Shinnar, Nayır, 2019; Uygur, 2020; Barın, 2022; Gülal, 2023). Bu çalışmalar gündelik yaşam içerisinde göçmen grubun deneyimlerini derinlemesine bir biçimde ortaya koymasına bakımından oldukça önemlidir.

Nicel araştırmaların ise 16 çalışma ile daha sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir (bkz. Güngördü, 2018; Özkul ve Dengiz, 2018, Almohammad vd., 2021; Arabo, 2023; Gülal, 2023). İstatistiksel yöntemleri esas alan nicel araştırmalar, büyük evren ve örneklemeler üzerinde çalışmayı olanaklı kıldığı için çalışılan konuya yönelik daha geniş bir perspektif sunmaktadır (Garip, 2023:2). Dolayısıyla göçmen girişimcilere yönelik yapılacak nicel çalışmalar daha kapsamlı bilgi edinelebilmesi açısından yararlı olacaktır.

Literatürde karma yöntemi kullanan 3 araştırmaya rastlanmıştır (bkz. Pehlivan, 2021; Alkhazam ve Uğurlu, 2023; Özipek ve Tanrıkulu, 2022). Karma yöntem, araştırma problemlerini anlamak amacıyla hem nicel veriler hem nitel verilerin toplandığı iki veri setinin bütünleştirilerek analiz edildiği yaklaşımdır (Creswell, 2021: 2). Bu çalışmalar nicel ve nitel yöntemin avantajlarını birleştirebilmesi noktasında önemlidir. Yeni araştırmalarda karma yöntemin kullanılması metodolojik açıdan özgünlük katabilecektir.

3.5. Mekânsal Dağılım

Zorunlu göçle gelen göçmenlerin Türkiye’deki mekânsal dağılımına bakıldığında Suriyelilerin 81 ilin tümünde, Suriyeli olmayan grupların ise uydu kent adı verilen 62 kentte yaşadıkları görülmektedir (Kahya Nizam, 2023). Zorunlu göç ile gelmeyen göçmenler ise yerleştikleri başka kentlerde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu durum göçmen girişimciliği faaliyetlerinin Türkiye içerisinde birçok kentte sürdürülebileceği şeklinde düşünülebilir. Ancak yapılan saha çalışmalarının çoğunlukla Gaziantep, Hatay, Kilis gibi Türkiye-Suriye sınırındaki kentlerde ve İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerde gerçekleştirildiği görülmektedir (Şekil 7). Bir başka dikkat çekici nokta da bu çalışmaların çoğunlukla kentlerde yer alan üniversitelerin lisansüstü programlarında yürütülmüş olmasıdır.

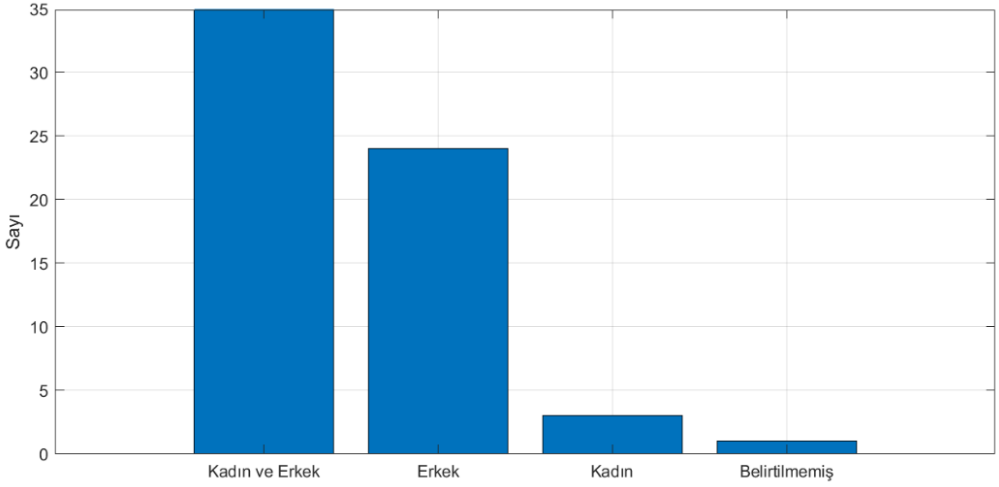

Şekil 7. Mekânsal Görünüm

Göçmenlerin yerleşme eğilimlerinin girişimcilik faaliyetlerinde temel belirleyici olduğu söylenebilir. Şöyle ki Suriyelerin Türkiye'ye gelmeye başladıkları ilk dönemde 7 ilde bulunan Geçici Barınma Merkezleri'nde barınmaları planlanmış ve ilk gelen gruplar sınırda bulunan Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Malatya gibi kentlere yönlendirilmiştir. Barınma merkezlerinin zaman içerisinde yetersiz kalması sonucu sınır kentlerindeki (Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Mardin), kamp dışı alanlar ve özellikle büyük şehirler (İstanbul, Ankara, İzmir, Konya) başta olmak üzere tüm Türkiye kentleri Suriyelilerin yerleşim yerleri haline gelmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı'nın 29 Şubat 2024 verilerine göre Suriyeli göçmenlerin en yoğun yaşadıkları ilk on il sırasıyla; İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, Konya, İzmir ve Ankara'dır. Suriyelilerin en yoğun çalışılan göçmen grubu olması perspektifinden düşünüldüğünde göçmen girişimciliği konusunu ele alan çalışmaların bu kentlerde yoğunlaşması anlaşılır bir durumdur. Öte yandan göçmen girişimciliği faaliyetlerinin kentsel dinamiklerle ilişkisini daha iyi ortaya koyabilmek için bu kentler dışındaki kentler üzerine yeni yapılacak araştırmalara ihtiyaç vardır.

3.6. Toplumsal Cinsiyet

Türkiye’de göçmenlik ve toplumsal cinsiyet ilişkisini temel alan oldukça geniş kapsamlı bir literatür bulunmaktadır. Söz konusu çalışmalar kadın göçmenlerin, erkeklerden farklı olarak toplumsal cinsiyet temelinde farklı deneyimlere sahip olduğuna dikkat çekmekte ve kadın deneyiminin kendi özgünlüğü içerisinde ele alınması gerektiğine vurgu yapmaktadır (bkz. Buz, 2007; Coşkun, 2016; Biehl ve Danış, 2020; Sallan Gül vd., 2020; Kahya Nizam, 2020). Ancak söz konusu göçmen girişimciliği faaliyetleri olduğunda araştırmaların temel aldığı cinsiyet bağlamında ciddi bir farklılaşma olduğunu söylemek mümkündür (Şekil 8).

Şekil 8. Cinsiyet Profili

Yapılan saha araştırmalarının cinsiyet profiline baktığımızda kadın girişimcilerin azlığı dikkat çekmektedir (Şekil 8). Katılımcıların hem kadın hem de erkek olduğu araştırmalarda ise kayda değer oranda kadın katılımcı sayısı yoktur (bkz. EK-1). Bu nedenle girişimciliğe dair saha çalışmalarında yer alan katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu erkek göçmenlerden oluşmaktadır. Koyuncu (2020: 108) katılımcıların erkek ağırlıklı olmalarını geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle açıklamıştır. Kadınlar ev içinde var olan nüfus sayısı da dikkate alındığında daha çok ev işi ve çocuk bakımıyla ilgiliyken, erkekler ise evi geçindirmekle sorumludur. Bu durum girişimcilik faaliyetlerine katılımı da belirleyici olmaktadır.

Göçmenlerin girişimcilik eğilimlerini ele alan araştırmalarda toplumsal cinsiyet bağlamından bakan çalışmalar sınırlıdır. Göçmen girişimciliğine doğrudan toplumsal cinsiyet perspektifinden bakan, cinsiyete dayalı farklılaşmaları temel alan 4 tane çalışmaya rastlanmıştır. Bunlardan üç tanesi sadece kadın girişimcilerden (Abdullatif, 2023; Karaarslan ve Demirel, 2023; Erdirençelebi ve Ertürk, 2023) oluşurken; bir tanesi hem kadın hem erkek girişimcilerin deneyimlerine (Kuzu, 2022) odaklanmaktadır. Bu durum Türkiye'ye gelen kadın göçmenlerin çoğunlukla geleneksel, ataerkil toplumdan gelmelerinin bir sonucu olarak girişimcilik faaliyetlerinin dışında kalmaları ile değerlendirilebilir. Öte yandan bu varsayımın ilerisine geçebilmek için daha fazla kadın göçmen grubuyla yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve çevresel nedenlerle birlikte artan insan hareketleri göç edilen bölgede yaşama tutunma ve uyum gibi tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Göçmenler bu doğrultuda en iyi çözüm yollarından biri olarak buldukları yerde girişimcilik faaliyetlerine katılma çabasına girmektedir. Göçmenlerin ekonomiye dâhil olma sürecinde bir işyeri açması veya ortak olarak girişimcilik rolünü üstlenmesi göçmen girişimciliği konusunu ortaya çıkarmaktadır.

Göçmen girişimciliği konusu ekonomi, işletme, sosyoloji, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, kamu yönetimi gibi disiplinler tarafından çalışılmakta, ayrıca üniversiteler dışında kamu kurumları başta olmak üzere farklı kurumların üzerine rapor hazırladıkları bir alana karşılık gelmektedir. Ayrıca, konunun lisansüstü seviyede kayda değer bir oranda çalışıldığı söylenebilir. Türkiye için yeni bir deneyim olsa da konunun bilimsel çalışmalarda geniş bir yer bulduğu da bir gerçektir. Yapılan araştırmaların tümü, farklı disiplinlerin farklı perspektiflerini sunması ve hem göçmenlerin öznel deneyimlerini hem de Türkiye için göçmen girişimciliğinin seyriyi ortaya koyması bakımından değerlidir. Ancak belirlenen 6 tema çerçevesinde yeni yapılacak olan araştırmalar için şu önerilerin faydalı olacağı düşünülmektedir:

- 1- Türkiye'nin ulusal göç mevzuatının uluslararası hukuktan farklı olmasının da etkisiyle girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirilen kişilerin mülteci, göçmen, sığınmacı gibi farklılaşan kavramlarla ele alınması söz konusudur.

- Girişimcilik faaliyetleri değerlendirilirken göçmen ve mülteci tanımlamalarının hukuksal kazanımlarının farklı ve göçle gelenlerin gündelik yaşamlarında doğrudan etkili olduğu göz önünde bulundurularak analizler yapılmalıdır.
- 2- Yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu Suriyeliler üzerinedir. Türkiye’de İran, Irak, Rusya Federasyonu, Almanya gibi bazı ülke vatandaşlarının da girişimcilik faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olduğu göz önünde bulundurularak bu grupların da deneyimlerinin araştırılması literatüre özgün bir katkı sağlayacaktır.
 - 3- Saha çalışmaları çoğunlukla Türkiye-Suriye sınırındaki kentlerde ve büyük şehirlerde yapılmıştır. Türkiye’nin Suriye sınırında yer almayan ve büyük şehir statüsünde olmayan kentlerinde yapılan girişimcilik faaliyetlerine de bakılabilir. Göçmenlere yönelik yerleştirme politikası kapsamında yer alan ‘uydu kent’lerdeki göçmen girişimcilik faaliyetleri farklı bir araştırma konusu olabilir.
 - 4- Araştırmaların katılımcılarının büyük çoğunluğu erkek göçmenlerden oluşmaktadır. Toplumsal cinsiyete ilişkin farklılıkları görebilmek adına kadın göçmenlerin girişimcilik faaliyetlerine de bakılabilir.
 - 5- Yapılan araştırmalar yöntem bakımından incelendiğinde nitel araştırmaların çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. Göçmen grubun deneyimlerini derinlemesine bir biçimde ortaya koyması bakımından nitel çalışmalar oldukça önemlidir. Ancak göçmen girişimcilere yönelik daha geniş grupların faaliyetlerini ortaya koymak açısından nicel çalışmaların yapılması da faydalı olacaktır. İki yöntemin avantajlarını birlikte kullanabilmek adına ise karma yöntemi tercih etmek yerinde olacaktır.
 - 6- Yapılan araştırmalar çoğunlukla 2017 yılı sonrası Suriyeli girişimcilere ilişkindir. Suriyelilerden daha uzun süredir Türkiye’de göçmen girişimciliği faaliyetlerinde bulunan farklı göçmen girişimcilere ulaşılabilmesi, alan yazın için önemli bir katkı olacaktır. Böylece hem farklı göçmen gruplarının deneyimleri hem de tarihsel olarak göçmen girişimciliği faaliyetlerinin nasıl dönüştüğü hakkında bilgi sahibi olunabilecektir.

EK 1: Araştırmada İncelenen Tüm Araştırmaların Künnyeleri

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
1	2009	Tam Metin Bildiri	Göçmen Girişimcilerin Girişimsel Yolculukları: Türkiye'deki Balkan Girişimciler	Taş, A., Çiftçi, U. S	Nitel	Balkan	Sakarya	Hepsi Erkek
2	2012	Yüksek Lisans Tezi	Göçmenlik Olgusunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkileri	Çesteneçi, Y.	Nitel	Balkan	Ankara, Sakarya	Hepsi Erkek
3	2013	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'deki Kırgız ve Kazak Kökenli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması	Subanova, A.	Nitel	Kırgız, Kazak	İstanbul	4 Kadın, 15 Erkek
4	2015	Makale	Nigerian Entrepreneurs in Istanbul, Turkey: Spatial and Temporal Dimensions of Mixed Embeddedness	Baird, T.	Nitel	Nijeryalı	İstanbul	Hepsi Erkek
5	2017	Tam Metin Bildiri	Yerde Uyum Politikalarında Önemli Birer Aktörler: Göçmen Girişimciler	Çakırer Özservet, Y, Yurtsever, B.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	1 Kadın, 29 Erkek
6	2017	Doktora Tezi	Diaspora Girişimcilik: Türkiye'deki Suriyeli Girişimcilerin Profili	Yıldız, S.	Nitel	Suriyeli	Hatay, Kilis, Gaziantep, Mersin	3 Kadın, 256 Erkek
7	2017	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Girişimcilerin Oluşum Süreci ve Özellikleri	Deniz, D.	Nitel	Suriyeli	Hatay, Mersin, Gaziantep, İstanbul	Hepsi Erkek
8	2017	Rapor	İstanbul'da Girişimci Göçmenler	Çakırer Özservet, Y, Yurtsever, B.	Nitel	Suriyeli, Iraklı	İstanbul	3 kadın, 82 Erkek
9	2018	Yüksek Lisans Tezi	Göç Hareketlerinin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi: Hatay İli Üzerine Bir İnceleme	Dengiz, S.	Nitel	Suriyeli	Hatay	44 Kadın, 356 Erkek.
10	2018	Makale	Understanding the Challenges of Refugee Entrepreneurship in Tourism and Hospitality.	Alrawadieh, Z., Karayilan, E., Çetin, G.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
11	2018	Yüksek Lisans Tezi	Göçmen Girişimcilerin Kişilik Özellikleri ve Göçmen Girişimcilik Üzerine Algıları	Güngördü, S.	Nitel	Bulgar, Makedon, Yugoslav, Yunan, Suriyeli	İzmir	135 Kadın, 70 Erkek.
12	2018	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Girişimcilerin Ülke Ekonomisine Katkıları: İstanbul Örneği	Çatalkaya, M. A.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	2 Kadın, 38 Erkek
13	2018	Makale	Syrian Entrepreneurs in Turkey: Challenges And Opportunities	Demir, A.O.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
14	2019	Doktora Tezi	Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri: Gaziantep Örneği	Uzun, Z.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep	Hepsi Erkek
15	2019	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'deki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması	Duman, E.Ş.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
16	2019	Yüksek Lisans Tezi	İtme-Çekme Faktörlerinin Türkiye'de Faaliyet Gösteren Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Algılanan Rekabet Stratejileri Üzerindeki Etkisi	Çolak, Y.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep, Trabzon	Hepsi Erkek
17	2019	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/ Esenyurt Örneği	Kılıç, A.,R.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
18	2019	Yüksek Lisans Tezi	Girişimci Suriyeli Sığınmacıların İşgücü Piyasası Deneyimleri: Fatih Örneği	Yılmaz, B.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
19	2019	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'de Göçmen Girişimciliği: Gaziantep'teki Suriyeliler Örneği	Akyol, F.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep	70 Kadın, 208 Erkek
20	2019	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye'de Suriyeli Göçmen Girişimciliği: Bir Gömülü Teori Çalışması	Göncü, S.C.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
21	2019	Yüksek Lisans Tezi	Refugee Entrepreneurship Exploring the Challenges and Obstacles Faced by Refugee Entrepreneurs in Turkey (Ankara)	Kisha, H.	Nitel	Suriyeli	Ankara	1 kadın, 14 Erkek

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
22	2019	Makale	Syrian Refugee Entrepreneurship in Turkey: Integration and the Use of Immigrant Capital in the Informal Economy	Atasü Topcuoğlu, R.	Nitel	Suriyeli	İstanbul, Gaziantep ve Hatay	1 Kadın, 23 Erkek
23	2019	Makale	Immigrant Entrepreneurship in an Emerging Economy: The Case of Turkey	Shinnar, R.S., Zamantılı Nayır, D.	Nitel	Iraklı, İranlı, Filistinli, Ürdünlü, Suriyeli, Mısırlı, Ukraynalı, Kırgız, Azerbaycanlı, Türkistanlı	İstanbul	Hepsi Erkek
24	2019	Makale	Refugee Entrepreneurship: Empirical Quantitative Evidence on Microenterprises in Refugee Camps in Turkey	Kachkar, O. A.	Nicel	Suriyeli	Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Kahramanmaraş, Hatay, Osmaniye, Adıyaman, Adana, Mar-din, Malatya	172 Kadın, 228 Erkek
25	2020	Doktora Tezi	Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacı Girişimcilerin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi: Şanlıurfa Ve Gaziantep Örneği	Alhousen, A.	Nicel	Suriyeli	Gaziantep, Şanlıurfa	15 Kadın, 235 Erkek
26	2020	Yüksek Lisans Tezi	Economic Engagement of Refugees Analyzing Success Factors and Barriers of Syrian Refugee Entrepreneurs in Turkey: Case of İstanbul	Abbara, D.	Nicel	Suriyeli	İstanbul	16 Kadın, 228 Erkek.
27	2020	Yüksek Lisans Tezi	Hedef Ülke Türkiye'nin Suriyeli Girişimcileri: İstanbul Örneği	Türker, S.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	1 Kadın, Erkek
28	2020	Yüksek Lisans Tezi	Suriyeli Sığınmacı Girişimciler ile Şanlıurfa'daki Girişimcilerin Girişimci Profili Üzerine Karşılaştırılmalı Bir Alan Araştırması	Karasu, I.	Nicel	Suriyeli	Şanlıurfa	5 kadın, 35 Erkek

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
29	2020	Yüksek Lisans Tezi	Gaziantep'teki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Araştırma	Aad, Y.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep	Belirlenmemiştir
30	2020	Makale	Hatay'daki Suriyeli Mültecilerin Girişimcilik Alanındaki Deneyimleri ve Mekânsal Faktörler	Karan, O., Çakır, B. Kurtanır, E.	Nitel	Suriyeli	Hatay	3 Kadın, 27 Erkek
31	2020	Makale	Syrian Refugees Entrepreneurs in Labour Market: the Case of Istanbul	Uygur, N. G.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
32	2020	Makale	Toplumsal Kabulde Ekonominin İmkânı: Konya'daki Suriyeli Girişimciler.	Koyuncu, A.	Nitel	Suriyeli	Konya	5 Kadın, 68 Erkek
33	2020	Rapor	İstanbul Göçmen Girişimci Araştırması	Çaha, Ö. vd.	Nitel	Suriyeli, Iraklı, Mısırlı, Filistinli, Diğer	İstanbul	299 Erkek, 47 Kadın
34	2021	Yüksek Lisans Tezi	Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Deneyimlerinin ve Müşterilerin Göçmen Girişimcilerden Alışveriş Yapma Motivasyonlarının İncelenmesi	Ateş, F.	Nitel	Suriyeli	Bursa	1 Kadın, 14 Erkek.
35	2021	Yüksek Lisans Tezi	Göçmen Girişimcilerin Kişilik Özellikleri ve Göçmenlik Üzerine Algılan Suriyeli Göçmenler Üzerine Bir Araştırma	Hajhazzaa, S.	Nitel	Suriyeli	Şanlıurfa	7 Kadın 93 Erkek
36	2021	Doktora Tezi	Etnik (Azınlık) Girişimciliğinde Sosyal Ağın(Network) Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Rolü: Kuyumculuk Sektöründe Bir Araştırma	Deveciyan, M. T.	Nitel	Ermeni, Rum	İstanbul	2 Kadın, 22 Erkek.
37	2021	Doktora Tezi	Mülteci Girişimciliği: Suriyeli Mültecilerin İş Piyasalarına Etkileri ve İş Ağları	Pehlivan, U.	Karma	Suriyeli	Ankara, Gaziantep, Isparta, Kilis, İstanbul	7 Kadın, 161 Erkek
38	2021	Makale	Göçmen Girişimciliği ve Suriyeli Göçmenlerin İş Kurma Sorunları	Yıldırım, İ., Yüksekbiçli, Ö.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep	Hepsi Erkek

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
39	2021	Makale	The Economically Rich Refugees: A Case Study of the Business Operations of Istanbul-Based Syrian Refugee Businesspeople.	Chang, C. A.	Nitel	Türkiyeli, Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
40	2021	Makale	Entrepreneurship in Crisis: The Determinants of Syrian Refugees' Entrepreneurial Intentions in Turkey	Almohammad, D., Durrach, O., Alkhalaf, T., Rashid, M.	Nicel	Suriyeli	Hatay, Şanlıurfa	22 Kadın, 100 Erkek
41	2021	Yüksek Lisans Tezi	Suriyeli Girişimcilerin Etnik Ekonomi Oluşturmalarında Sosyal Sermayenin Rolü: İzmir Örneği	Baki, Z.	Nitel	Suriyeli	İzmir	4 Kadın, 13 Erkek
42	2022	Doktora Tezi	Refugee Entrepreneurship and the Limits of Inclusion: A Study of Syrian Refugee Entrepreneurs' Embeddedness in Turkey	Yetkin, U.	Nitel	Suriyeli	İstanbul, Ankara, Gaziantep, Adana, Konya, İzmir, Bursa	3 Kadın, 36 Erkek
43	2022	Yüksek Lisans Tezi	Afganlı Mültecilerin / Yerleşimcilerin Mülteci Girişimcilik Tercihlerinin ve Başarılarının Göç Dönemleri Üzerinden Araştırılması: İstanbul, Konya ve Tokat Örneği Üzerine Nitel Bir Araştırma	Shahab, A. B.	Nitel	Afgan	İstanbul, Konya, Tokat	1 Kadın, 20 Erkek
44	2022	Yüksek Lisans Tezi	Göçmen Girişimciler ile Yerel Girişimciler Arasındaki Rekabete Etki Eden Faktörler: İstanbul'daki Göçmen ve Yerel Girişimciler Üzerine Bir Araştırma	Yurtseven, S.T.	Nicel	Suriyeli, Iraklı, Afgan, Alman, Amerikalı, Birleşik Arap Emirlikleri, Filistinli, Kırgız, Libyalı, Makedon, Mısırlı, Özbek, Tacik, Türkmen, Yemenli	İstanbul	17 Kadın, 93 Erkek

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
45	2022	Yüksek Lisans Tezi	Türkiye’deki Afgan Göçmenlerin Girişimcilik Sürecinde Sosyal Sermayenin Etkisi: İstanbul ve Konya Örneği Üzerine Nitel Bir Araştırma	Afkari, R.	Nitel	Afgan	İstanbul, Konya	1 Kadın, 14 Erkek
46	2022	Yüksek Lisans Tezi	“Ben ve Biz” Mi, “Biz ve Onlar” Mı, Yoksa “Biz ve Daha Niceleri” Mi?: Farklı Mülteci Girişimci Grupların Suriyeli Müteci Girişimcilere Bakış Açılarını Anlamaya Yönelik Bir Araştırma	Temur, M.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
47	2022	Makale	Hatay’daki Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Girişimcilik Deneyimleri	Tekbaş, F., Karan, O.	Nitel	Suriyeli	Hatay	3 Kadın, 29 Erkek.
48	2022	Makale	Göç Girişimcilik ve Toplumsal Cinsiyet: Gaziantep’teki Suriyelilerin İşyeri Açma Motivasyonları	Kuzu, Ş. L.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep	5 Kadın, 11 Erkek
49	2022	Makale	Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri Üzerine Bir İnceleme: Hatay İli Örneği	Ünsal, A.	Nitel	Suriyeli	Hatay	Hepsi Erkek
50	2022	Makale	Göçmen Girişimciliği Bağlamında Suriyeli Girişimciler: İstanbul İli Örneği	Parlak, N.G., Güler, Ç.U.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Erkek
51	2022	Makale	Ankara’daki Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar	Bann, H.	Nitel	Suriyeli	Ankara	Hepsi Erkek
52	2022	Rapor	İstanbul Ekonomisinde Suriyeli Girişimciler	Özipek, B.B., Tanrıkkulu, F.	Karma	Suriyeli	İstanbul	10 Kadın, 111 erkek
53	2023	Doktora Tezi	Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Sosyal Sermaye ve Girişimcilik Eğilimlerinin Yenilikçi Davranışlara ve Firma Performansına Etkisi: TRC1 Bölgesinde Bir Araştırma	Arabo, S. K	Nitel	Suriyeli	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	25 Kadın, 437 Erkek.
54	2023	Doktora Tezi	Turizm Sektöründe Girişimcilik Motivasyonu: Yerleşik ve Göçmen Girişimciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz	Gülal, M.	Nitel	Türkiyeli, Suriyeli, Diğer	Konya	106 Kadın, 372 Erkek.

Sıra No	Yıl	Tür	Çalışmanın Başlığı	Yazar(lar)	Yöntem	Göçmen Grup	Kent	Toplumsal Cinsiyet
55	2023	Doktora Tezi	Suriyeli Mülteci Kadın Girişimcilerin Türkiye Ekonomisine Uyum Süreci: İstanbul İli Örneği	Abdullatif, B. K.	Nitel	Suriyeli	İstanbul	Hepsi Kadın
56	2023	Yüksek Lisans Tezi	Yerli ve Suriyeli Girişimcilerin Rekabet ve Entegrasyon Konusundaki Düşünceleri: Gaziantep Örneği	Abar, A.	Nitel	Türkiyeli, Suriyeli	Gaziantep	Hepsi Erkek
57	2023	Makale	Suriyeli Mülteci Girişimciliği ve İnovasyonu Üzerine Bir Araştırma: Gaziantep İli Örneği	Ertürk, M. İ., Güleç, R., Yıldırım, M.	Nitel	Suriyeli	Gaziantep	Hepsi Erkek
58	2023	Makale	Etnik Girişimcilik Üzerine Bir Değerlendirme: Kilis Kenti Örneği	İnci, Ö. F., Cengiz, D.	Nitel	Suriyeli	Kilis	Hepsi Erkek
59	2023	Makale	A Descriptive Study on Syrian Entrepreneurs in Turkey.	Alkhamaz, R., Uğurlu, Ö. Y.	Karma	Suriyeli	Gaziantep, İstanbul	20 Kadın, 24 Erkek
60	2023	Kitap Bölümü	Migrant Entrepreneur Women in Konya: Processes and Expectations	Karaarslan, F., Demirel Y.	Nitel	Suriyeli, Uygurlu, Filistinli	Konya	Hepsi Kadın
61	2023	Kitap Bölümü	Refugee Women Entrepreneurship: A Qualitative Research on Syrian Women Refugee Entrepreneurs in Türkiye	Erdiñencelebi, M., Ertürk, E.	Nitel	Suriyeli	İstanbul, Gaziantep, Mersin, Konya	Hepsi Kadın
62	2023	Kitap Bölümü	A Study on the Experience of Being a Refugee Entrepreneur in the Konya Shoe Industry: Syrian Entrepreneurs in Aykent Shoemakers Site	Arcıođlu, M. A.	Nitel	Suriyeli	Konya	Hepsi Erkek
63	2024	Makale	Acculturation Conditions and Orientations of Afghan and Syrian Refugee Entrepreneurs in Turkey	Şafak, A., Nişancı, Z. N., Ölçüm, G.	Nitel	Suriyeli, Afgan	İzmir, İstanbul, Manisa	3 Kadın, 21 Erkek

Kaynakça

Aad, Yara (2020). “Gaziantep’teki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Araştırma”, *Gaziantep Üniversitesi /Sosyal Bilimler Enstitüsü/İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep.

Abbara, Douaa (2020). “Economic Engagement of Refugees Analyzing Success Factors and Barriers of Syrian Refugee Entrepreneurs İn Turkey: Case of Istanbul. ”. *İbn Hal-dun University, Master’s thesis*, İstanbul.

Abdullatif, Behiye Körpe (2023). “Suriyeli Mülteci Kadın Girişimcilerin Türkiye Ekono-misine Uyum Süreci: İstanbul İli Örneği” , Marmara Üniversitesi Orta Doğu Ve İslam Ülkel-eri Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Afkari, Rana (2022). “Türkiye’deki Afgan Göçmenlerin Girişimcilik Sürecinde Sosyal Sermayenin Etkisi: İstanbul Ve Konya Örneği Üzerine Nitel Bir Araştırma”. *Necmettin Er-bakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Konya.

Alhousen, Abdulbasit (2020). “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacı Gi-rişimcilerin Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkisi: Şanlıurfa Ve Gaziantep Örneği”, *Harran Üniver-sitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Şanlıurfa.

Almohammad, D., Omar Durrah, Taher Alkhalaf and Mohamad Rashid (2021). En-trepreneurship in Crisis: The Determinants of Syrian Refugees’ Entrepreneurial Intentions in Turkey. *Sustainability*, 13(15).

Akın, Ö., ve Metin Reyhanoglu (2022). Benzerlikleri ve Farklılıklarıyla Göçmen Gi-rişimciler ve Mülteci Girişimciler: Bir Tipoloji Önerisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1-31.

Akyiğit, H., ve Zeynep Baki (2021). Sosyal Sermayenin Göç ve Etnik Girişimcilik Üze-rindeki Etkisi: İzmir’deki Suriyeli Küçük Girişimciler. *Yorum Yönetim Yöntem Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi*, 9(1), 67-88.

Akyol, Fatma (2019). “Refugee entrepreneurship in Turkey: The case of Syrians in Gaziantep.” Gaziantep University, Graduate School Of Social Sciences Department Of Business Administration, Unpublished Master’s Thesis, Gaziantep.

Alkhamaz, R., ve Özlem Yaşar Uğurlu (2023). A Descriptive Study on Syrian Entrepre-neurs in Turkey. *International Journal of Economics and Management Engineering*, 17(7), 462-466.

Alrawadieh, Z., Eyüp Karayılan and Gurel Cetin (2019). Understanding the challeng-es of refugee entrepreneurship in tourism and hospitality. *The Service Industries Jour-nal*, 39(9-10), 717-740.

Arabo, Subhi Kord (2023). “Suriyeli göçmen girişimcilerin sosyal sermaye ve girişim-cilik eğilimlerinin yenilikçi davranışlara ve firma performansına etkisi: TRC1 bölgesinde

bir araştırma." Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana bilim dalı, Gaziantep.

Atasü Topcuoğlu, Reyhan (2019). Syrian Refugee Entrepreneurship in Turkey: Integration and The Use of Immigrant Capital in The Informal Economy. *Social Inclusion*, 7(4), 200-210.

Ateş, Ferdanur (2021). Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Deneyimlerinin ve Müşterilerin Göçmen Girişimcilerden Alışveriş Yapma Motivasyonlarının İncelenmesi, Karabük Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Karabük.

Arıcıoğlu, Mustafa Atilla (2023). A Study on the Experience of Being a Refugee Entrepreneur in the Konya Shoe Industry: Syrian Entrepreneurs in Aykent Shoemakers Site. In *Refugee and Immigrant Entrepreneurship: An Economic and Social Perspective from Türkiye* (pp. 245-264). Cham: Springer International Publishing.

Baird, Theodore. (2015). Nigerian Entrepreneurs in Istanbul, Turkey: Spatial and Temporal Dimensions of Mixed Embeddedness. Oxford, UK: International Migration Institute (IMI), Oxford Department of International, Development (QEH), University of Oxford.

Baki, Zeynep. (2021). "Suriyeli girişimcilerin etnik ekonomi oluşturmalarında sosyal sermayenin rolü: İzmir örneği" , *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya.

Barın, Hilal (2022). Ankara'daki Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar. *Göç Dergisi (GD)*, 9(1), 37-64.

Biehl, K., ve Didem Daniş (2020). Toplumsal cinsiyet perspektifinden Türkiye'de göç araştırmaları. Kristen Biehl ve Didem Daniş (der.) *Türkiye'de Göç Araştırmaları* içinde, SU Gender ve GAR, İstanbul, 8-17.

Buz, Sema (2007). Göçte Kadınlar: Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma. *Toplum ve sosyal hizmet*, 18(2), 37-50.

Chang, Ching-An (2022). The economically rich refugees: A case study of the business operations of Istanbul-based Syrian refugee businesspeople. *International Migration*, 60(3), 38-51.

Coşkun, Emel (2016). Türkiye'nin Göç Rejiminde Toplumsal Cinsiyet Faktörü: Uğandıralı Göçmen Kadınlar Örneği. *Fe Dergi*, 8(1), 90-104.

Creswell, John W. (2021). Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş.(Çev.ed.)Mustafa Sözbilir, Pegem Akademi, Ankara.

Çaha, Ö., Ayşegül Komsuoğlu Çıtıptıoğlu, Yusuf Adıgüzel, . Ahmet Oğuz Demir, ve Oğuzhan Altınkoz (2020). İstanbul Göçmen Girişimci Haritası: Göçmenlerin İstihdama Ve Ekonomiye Katkısı. Uluslararası Göç ve Mülteci Derneği (İMRA) Yayınları, İstanbul.

Çakırer Özervet, Yasemin ve Betül Yurtsever (2017). ‘İstanbul’da Girişimci Göçmenler’, Uluslararası Göç ve Toplumsal Uyum Araştırmaları Serisi: 2, Marmara Üniversitesi Kent Sorunları ve Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Çakırer Özervet, Y. ve Betül Yurtsever (2017). Yerelde Uyum Politikalarında Önemli Birer Aktörler: Göçmen Girişimciler. KAYSEM 11, pp: 2515- 2533. Elazığ.

Çatakaya, M. A. (2018). “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacı Girişimcilerin Ülke Ekonomisine Katkıları: İstanbul Örneği”. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Castles, S., Mark J. Miller and Giuseppe Ammendola. (2005). The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World, New York: The Guilford Press.

Çesteneci, Yusuf (2012). “Göçmenlik Olgusunun Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi”. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya.

Çolak, Yağmur. (2019). “İtme-Çekme Faktörlerinin Türkiye’de Faaliyet Gösteren Suriyeli Göçmen Girişimcilerin Algılanan Rekabet Stratejileri Üzerindeki Etkisi.” *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi*, Trabzon.

Demir, Ahmet Oğuz (2018). “Syrian Entrepreneurs in Turkey: Challenges And Opportunities” *Istanbul Commerce University Journal of Social Sciences/Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(34).

Dengiz, Sevdagül (2018). “Göç Hareketlerinin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi: Hatay İli Üzerine Bir İnceleme” .*Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Isparta.

Deniz, Duygu (2017). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Girişimcilerin Oluşum Süreci Ve Özellikleri” *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Hatay.

Deveci, Aslı (2022). Uluslararası Göç Sürecinde Kadın ve Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Ekonomik Yaşama Katılımı. *İnsan Hareketliliği Uluslararası Dergisi*, 2(1), 88-111.

Deveciyan, Taksi Meri (2021). Etnik (azınlık) girişimciliğinde sosyal ağın (network) girişimcilik niyeti üzerindeki rolü: Kuyumculuk sektöründe bir araştırma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.

Dufoix, Stephane (2011). *Diasporalar*, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Duman, Elif Şeyda (2019) “Türkiye’deki Suriyeli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması”, *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

Erdoğan, Mustafa Murat (2015). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul Ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınevi.

Erdoğan, Mustafa Murat (2020). *Suriyeliler Barometresi 2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. İstanbul: Orion Kitabı.

Ertürk, M. İ., Resul Güleç, ve Mehmet Yıldırım. (2023). Suriyeli Mülteci Girişimciliği Ve İnovasyonu Üzerine Bir Araştırma Gaziantep İli Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(88), 1667-1686.

Fong, R., Noel Bridget Busch , Marliyn Armour, Laurie Cook Heffron and Amy Chamugam(2008). Pathways to Self-Sufficiency: Successful Entrepreneurship for Refugees. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 16(1–2), 127–159.

Fuller-Love, N., Lynn Lim and Gary Akehurst (2006). Guest Editorial: Female And Ethnic Minority Entrepreneurship. *The International Entrepreneurship and Management Journal*, 2, 429-439.

Garip, Sezen (2023). Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Geleneği Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. *International Journal of Social Science Research*, 12(1), 1-19.

Göç İdaresi Başkanlığı Geçici Koruma İstatistikleri. (2024), <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, (Erişim Tarihi: 1.6.2024).

Göç İdaresi Başkanlığı Uluslararası Koruma İstatistikleri. (2023). <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>,(Erişim Tarihi: 1.6.2024).

Göncü, Selim Can (2019). "Türkiye’de Suriyeli Göçmen Girişimciliği: Bir Gömülü Teori Çalışması." *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi*, İstanbul.

Gülal, Metin (2023). "Turizm Sektöründe Girişimcilik Motivasyonu: Yerleşik Ve Göçmen Girişimciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz", *Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi*, Konya.

Güngördü, Sevcan (2018). "Göçmen Girişimcilerin Kişilik Özellikleri ve Göçmen Girişimcilik Üzerine Algıları." *Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, İzmir.

Hazzaa, Safaa Haj (2021). "Göçmen girişimcilerin kişilik özellikleri ve göçmenlik üzerine algıları Suriyeli göçmenler üzerine bir araştırma", *Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, Şanlıurfa.

İncili, Ö, F., ve Deniz Cengiz,. (2023). Etnik Girişimcilik Üzerine Bir Değerlendirme: Kilis Kenti Örneği. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8 (Cumhuriyet’in 100. Yılında Türkiye’nin Sosyo-Ekonomisi" Özel Sayısı), 232-259.

Kachkar, Omar (2019). Refugee entrepreneurship: Empirical quantitative evidence on microenterprises in refugee camps in Turkey. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 17(3), 333-352.

Kahya Nizam, Özlem. (2020), Afrika’dan Türkiye’ye Sığınmacı Göçünün Sosyolojik Görünümleri: Somalili Kadın Sığınmacılar Örneği, İçinde Türkiye’de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı? Ed: Songül Sallan Gül, Saniiye Dedeoğlu, Özlem Kahya Nizam, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Kahya Nizam, Özlem. (2023), Uluslararası Göçler ve Uydu Kentler, iç. Cumhuriyetin Göçlerle Dolu 100. Yılı: 100 Başlıkta Göç Yazıları, Ed. Gazanfer Kaya, İzmir: Cem Yayınevi.

Karaarslan, F., and Yasemin Demirel. (2023). Migrant Entrepreneur Women in Konya: Processes and Expectations. In Refugee and Immigrant Entrepreneurship: An Economic and Social Perspective from Türkiye (pp. 195-218). Cham: Springer International Publishing.

Karan, Olgu (2019). Suriyeli Mültecilerin esnaflaşmasını anlamada Bourdieucu yaklaşımın olanakları. *İstanbul University Journal of Sociology*, 39(2), 249-276.

Karan, O., Bilge Çakır ve Erhan Kurtarı. (2020). Hatay’daki Suriyeli Mültecilerin Girişimcilik Alanındaki Deneyimleri ve Mekânsal Faktörler. *Göç dergisi*, 7(1), 77-94.

Karasu, Işın (2020). “Suriyeli Sığınmacı Girişimciler İle Şanlıurfalı Girişimcilerin Girişimci Profili Üzerine Karşılaştırılmalı Bir Alan Araştırması”, *Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi*, Şanlıurfa.

Kayalar, M., ve Sibel Yıldız (2017). Uluslararası Göç Sonrası Ortaya Çıkan Girişimcilik Türleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 55-62.

Kazgan, Gülten, (1983), “Milli Türk Devletinin Kuruluşu ve Göçler”, *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 30 (1-4).

Kılıç, Ali Rıza (2019). “Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Esenyurt Örneği”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi*, Van.

Kisha, Hamid. (2019). Refugee entrepreneurship exploring the challenges and obstacles faced by refugee entrepreneurs in Turkey, *Atılım University, Unpublished master’s thesis*, Ankara.

Koyuncu, Ahmet (2016). *Nimet Mi? Külfet Mi? Türkiye’nin Suriyeli Sığınmacıları Ve Göç Ekonomisi Üzerine Bir Derkenar*. A. Esen ve M. Duman (Ed.). Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyeliler: Tespitler ve öneriler içinde (ss. 107-130). İstanbul: WALD Yayınları

Koyuncu, Ahmet (2020). Toplumsal Kabulde Ekonominin İmkânı: Konya’daki Suriyeli Girişimciler. *İnsan ve Toplum*, 10(3), 100-131.

Körükmez, Lülüfer., ve İlkey Südaş, (Eds.). (2015). *Göçler Ülkesi: Alkışlar, Göçmenler, Araştırmacılar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kuzu, Şenay Leyla (2022), Göç Girişimcilik Ve Toplumsal Cinsiyet: Gaziantep'teki Suriyelilerin İşyeri Açma Motivasyonları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(Özel Sayı), 90-106.

Light, Ivan (1984). Immigrant and Ethnic Enterprise in North America, *Ethnic and Racial Studies*, 7(2), 195–216.

Min, P. G., and Mehdi Bozorgmehr (2000). Immigrant Entrepreneurship And Business Patterns: A Comparison Of Koreans And Iranians In Los Angeles. *International Migration Review*, 34(3), 707-738.

Mustafa, M., and Stephen Chen (2010). The strength of family networks in transnational immigrant Entrepreneurship. *Thunderbird International Business Review*, 52(2), 97-106.

Nas, T. İ., ve Yağmur Çolak (2020) İtme ve Çekme Faktörlerinin Göçmen Girişimcilerin Algılanan Rekabet Stratejileri Üzerindeki Etkisi Ve İş Yaşam Evreleri Döngüsünün Moderator Rolü: Suriyeli Göçmen Girişimci Örneği. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 9(18), 68-89.

Özdevecioğlu, Mahmut., ve Mustafa Karaca (2015). *Girişimcilik girişimci kişilik kavram ve uygulama*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Parlak, Nurgun Kul., ve Çiğdem Uludağ Güler (2022). Göçmen Girişimciliği Bağlamında Suriyeli Girişimciler: İstanbul İli Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 20(46), 849-884.

Pehlivan, U., ve Bülent Karaatlı. (2020). Kavramsal, kuramsal ve hukuki bağlamda mülteci girişimciliği: Türkiye'dek Suriyeli mülteci girişimciliğinin analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 15-41.

Pehlivan, Ulaş (2021). Mülteci girişimciliği: Suriyeli mültecilerin iş piyasalarına etkileri ve iş ağıları. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sallan Gül, S., Özlem Kahya Nizam, Emine Türkmen (2020). Türkiye'de Mültecilik, Kadınlık ve Toplumsal Cinsiyet: Isparta Uydu Kentinde Yeni bir Kadınlık İnşası Mümkün Mü? İçinde Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum Geri Dönüş mü, Birlikte Yaşam mı? Ed: Songül Sallan Gül, Saniye Dedeoğlu, Özlem Kahya Nizam, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Sallan Gül, Songül. ve Özlem Kahya Nizam (2021). Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021 Sayı 42:Özel sayı 1, Denizli, ss. Ö181-Ö198.

Shahab, Abdul Basir (2022). "Afganlı Mültecilerin/Yerleşimcilerin Mülteci Girişimcilik Tercihlerinin Ve Başarılarının Göç Dönemleri Üzerinden Araştırılması: İstanbul, Konya ve Tokat Örneği Üzerine Nitel Bir Araştırma" , *Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek lisans tezi*, Konya.

Shinnar, R. and Dilek Zamantılı Nayır (2019). Immigrant Entrepreneurship in an Emerging Economy: The Case of Turkey. *Journal of Small Business Management*, 57(2), 559-575.

Subanova, Aisuluu (2013). “Türkiyedeki Kırgız Ve Kazak Kökenli Göçmen Girişimciler Üzerine Bir Alan Araştırması” *Hacettepe Üniversitesi. Yüksek Lisans tezi*, Ankara.

Şafak, A., Zehra Nuray Nisanı., Gulcan Olcum (2024). Acculturation Conditions and Orientations of Afghan And Syrian Refugee Entrepreneurs in Turkey. *International Journal of Intercultural Relations*, 99, 101940.

Şimşek, Doğuş. (2020). Integration Processes of Syrian Refugees in Turkey: ‘Class-Based İntegration’. *Journal of Refugee Studies*, 33(3), 537-554.

Taş, A., ve Umut Sanem Çitçi(2009). Göçmen Girişimcilerin Girişimsel Yolculukları: Türkiye’deki Balkan Girişimciler. *Uluslararası Balkanlarda Tarih ve Kültür Kongresi*, 375-388.

Tekbaş, F., ve Olgu Karan (2022). Hatay’daki Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Girişimcilik Deneyimleri. *Göç Dergisi*, 9(1), 65-84.

Temur, Mert (2022). “Ben ve biz” mi, “biz ve onlar” mı, yoksa “biz ve daha niceleri” mi?: Farklı mülteci girişimci grupların Suriyeli mülteci girişimcilere bakış açılarını anlamaya yönelik bir araştırma” *Bursa Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans tezi*, Bursa.

Tokyay, Menekşe (2019). Türkiye’de Suriyeli girişimci olmak: Yaman Halawi’nin hikayesi, <https://tr.euronews.com/2019/12/04/video-turkiye-de-suriyeli-girisimci-olmak-yaman-halawi-nin-hikayesi-multeci>, (Erişim Tarihi: 14.06.2024)

Türker, Sueda (2020). “Hedef Ülke Türkiye’nin Suriyeli Girişimcileri: İstanbul Örneği”., *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi*, İstanbul.

Türkiye İstatistik Kurumu Uluslararası Göç İstatistikleri (2023) , <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2022-49457#:~:text=T%C3%BCrkiye'den%20yurt%20d%C4%B1nC5%9F%CT4%B1na%20g%C3%B6%C3%A7,%C3%BCn%C3%BC%20ise%20yabanc%C4%B1%20uyruklu-%20olu%C5%9Fturdu> (Erişim Tarihi: 03.06.2024)

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği yabancı ortak sermayeli şirket rakamları. 2024, <https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=13228&lst=Haberler> (Erişim Tarihi: 03.06.2024)

UNHCR (2024), Syria Regional Refugee Response, Situation Syria Regional Refugee Response (unhcr.org), (Erişim Tarihi. 4.7.2024.)

Uygur, N. Gökçe. (2020). Syrian refugee entrepreneurs in labour market: the case of İstanbul. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 99-110.

Ünsal, Ali (2022). Suriyeli Göçmenlerin Girişimcilik Deneyimleri Üzerine Bir İnceleme: Hatay İli Örneği. *Journal, (e-ISSN, 7(43), 1427-1441*.

Valdez, Zulema (2002). "Ethnic Entrepreneurship: Ethnicity and the Economy in Enterprise", Working Paper 63.

Vesek, Sait (2021). "Bizim Mazi Zeval Oldu": Türkiye'deki Suriyelilerin Kalma Ve Yeniden Göç İle İlgili Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörler. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 24(2), 379-421*.

Volery, Thierry (2007). *Ethnic Entrepreneurship: A Theoretical Framework*, Handbook Of Research On Ethnic Minority Entrepreneurship, (1): 30-41.

Waldinger, Roger (1986). Immigrant enterprise: A critique and reformulation. *Theory and society, 249-285*.

Wauters, B. and Lambrecht, J. (2008) 'Barriers to refugee entrepreneurship in Belgium: towards an explanatory model', *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 34, No. 6, pp.895–915.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> (Erişim Tarihi: 23.06.2024)

Yetkin, Uğur. "Refugee Entrepreneurship and The Limits Of Inclusion: A Study of Syrian Refugee Entrepreneurs' Embeddedness in Turkey". *Istanbul Technical University Graduate School, Doctoral Thesis, İstanbul*.

Yıldırım, İ., ve Özgül Yüksekbilgili (2021). Göçmen Girişimciliği ve Suriyeli Göçmenlerin İş Kurma Sorunları. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies, 10, 112-130*.

Yıldız, Savaş. (2017). "Diaspora Girişimcilik: Türkiye'deki Suriyeli Girişimcilerin Profili". *İzmir Katip Celebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir. (Turkey)*.

Yılmaz, Büşra (2019). "Girişimci Suriyeli Sığınmacıların İşgücü Piyasası Deneyimleri: Fatih Örneği", *Marmara Üniversitesi, Yüksek lisans tezi, İstanbul*.

Yurtseven, Salih Talha (2022). "Göçmen Girişimciler ile Yerel Girişimciler Arasındaki Rekabete Etki Eden Faktörler: İstanbul'daki Göçmen Ve Yerel Girişimciler Üzerine Bir Araştırma" *Marmara Üniversitesi, Yüksek lisans tezi, İstanbul*.

Yüksel, Kübra., ve Cahit Aydemir (2020). Misafirlikten Kalıcılığa: Düzce İlinde Bulunan Suriyelilerin Sosyal Uyumu. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 284-299*.